

Svømming og vannrelaterte aktiviteter i høyere utdanning – mellom faglig ekspertise og pedagogisk ansvar

*En kartlegging av vannaktiviteter i
UH- et oppdrag for Nasjonalt
fagorgan for idrett og kroppsøving*

FLYTE 4.februar 2026

Trine Thoresen, førstelektor (USN)

Mellom faglig ekspertise og pedagogisk ansvar

Nasjonalt Fagorgan for idrett og kroppsøving

- Hvordan gjennomføres svømme- og livredningsopplæring, samt andre vannrelaterte aktiviteter i høyere utdanning i Norge?
- Er opplæringen forsvarlig?
- Hva bestemmer innholdet i denne og er HMS ivaretatt ?
- Ønskelig med bedre oversikt over hvem som har ansvar for aktivitetene i UH, spesielt mtp «vann»
- Kartlegging av omfang, innhold og vektlegginger i utdanninger i UH

Arbeidsgruppen

- Dagmar Dahl – NORD universitet
- Harald Osaland – Høgskolen i Østfold (HiØ)
- Ingrid Frenning og Linda Johansen – Universitetet i Trømsø-Norges arktiske universitet (UiT)
- Egil Galaaen Gjølme – Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
- Eva Leibinger – Universitetet i Stavanger (UiS)
- Tore Kjetil Sørheim – Høgskulen i Volda (HVO)
- Andreas M. Pedersen – Universitetet i Agder (UiA)
- Sigurd Pettersen – Universitetet i Innlandet (INN)
- Marc Esser-Noethlichs og Siv Lund – OsloMet-storbyuniversitetet (OsloMet)
- Emilie H. Simonsen – Norges idrettshøgskole (NIH)
- Ann-Helen Odberg – Høgskulen på Vestlandet (HVL)
- Trine Thoresen – Universitetet i Sørøst-Norge (USN)

Bakgrunn og status

- Store forskjeller i antall timer gitt til ulike utdanninger og innholdet i timene
- Forskjell på hvem som underviser, kompetanse og erfaring
- Som UH bør vi ha **ansvar** for undervisningen som gis
- Sikkerhet i tilknytning til undervisningen må sees på, gjelder opplæring både inne- og ute
- Ønskelig å se på alle utdanningene vi er ansvarlige for og som jobber med opplæring i tilknytning til vann
- Enighet om gjennomføring av en kartleggingsundersøkelse våren 2025
- Arbeidsgruppen har gjennomført denne og gitt innspill og tilbakemeldinger underveis i prosessen. Rapport ferdigstilt januar 2026 (Trine Thoresen og Ann-Helen Odberg)

Etablering av arbeidsgruppe på tema svømme- og livredningsopplæring

- Enighet om å gjennomføre en kartlegging i UH basert på gitt oppdrag
- **Forsvarlighet** forstått som det pedagogiske og faglige innholdet i undervisningen, samt rammer for Helse, miljø og sikkerhet (HMS).
- Forsvarlighet i henhold til styringsdokumenter for UH

Arbeidsgruppen

- Nyttig å få oversikt over omfang av- og pedagogisk innhold i undervisningen i svømme- og livredningsopplæringen i, på og ved vann i UH
- Få bedre oversikt over ivaretagelse av HMS og sikkerhet i undervisning, kompetansekrav ved institusjonene og hos faglærere
- Etablering av felles plattform for utveksling av informasjon, undervisningsopplegg mm

Få bedre oversikt over;

Hvordan UH sektoren gjennomfører vannaktiviteter i ulike utdanningsløp, hvem som har ansvaret og hvem man samarbeider med

HMS

Komme med anbefalinger til fagrådet for videre oppfølging

Kartlegging av svømme- og livredningopplæring i UH

- Metode
- Omfang, innhold og innretning
- Ekspert og pedagog
- Kvalitet og autonomi
- Anbefalinger for videre arbeid

Omfang, innhold og innretning

Hvilke utdanninger er inkludert ;

Barnehagelærerutdanning,

Grunnskolelærerutdanning, lærerutdanning for praktiske og estetiske fag og lektorutdanning

Disiplinutdanninger innen idrett og helse og friluftsliv.

Internasjonale emner og ulike etter- og videreutdanningstilbud

Undersøkelsen omfatter også kurs for eksterne, men disse omtales kun med antall tilbud og målgrupper.

13 UH institusjoner deltok, 19 studiesteder, 78 utdanningstilbud og 3 336,5 undervisningstimer ble gitt

Betydelige forskjeller i hvor mye undervisningstid studentene får til svømming og andre vannrelaterte aktiviteter.

Disiplinutdanningene, særlig bachelor i friluftsliv tilbyr flest timer i gjennomsnitt (191,8 timer), største variasjonen (SD \pm 237,5).

Bredt og spesialisert fokus på ferdsel i vannmiljøer, samtidig som det avdekker betydelige forskjeller mellom utdanningsinstitusjonene

I GLU 1–7 og 5–10 får studentene i gjennomsnitt henholdsvis 28,1 og 28,8 timer (SD \pm 10,7 og \pm 11,5)

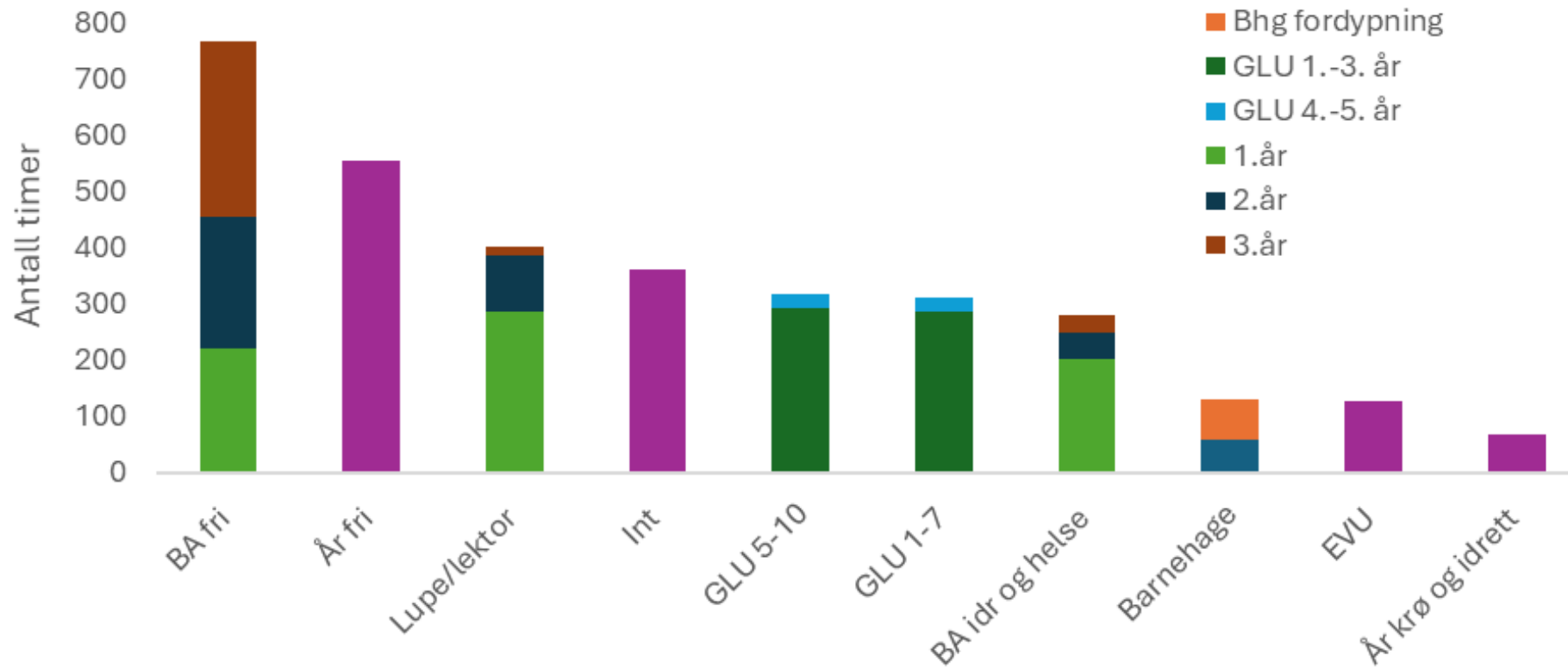
10 av 11 studiesteder velger å samkjøre undervisningen

Ett studiested samkjører også GLU 1-7 og 5-10 med årsenhet i kroppsøving og idrettsfag

Totalt deltok 13 UH-institusjoner og 19 studiesteder

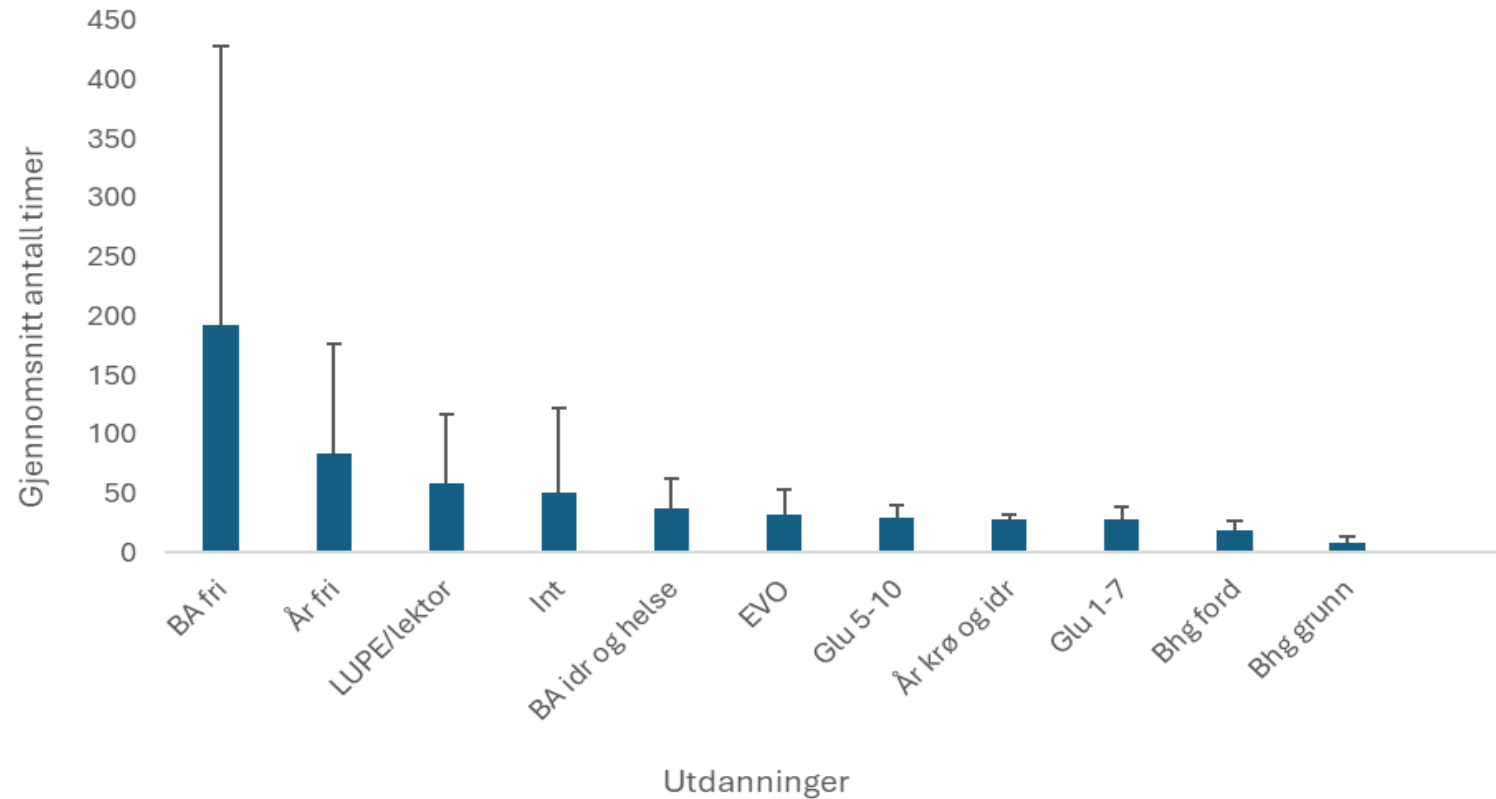
Barnehagelærerutdanningens grunnutdanning tilbyr lavest timetall av alle utdanningene, med et gjennomsnitt på 8,1 timer (SD \pm 4,9). I fordypningsemner øker timetallet til 18,3 i snitt, og her er variasjonen også større (SD \pm 8,8).

Omfang og innretning

Oversikt over gjennomsnittlig antall undervisningstimer per student, etter utdanning.

Søylene viser gjennomsnittet og de vertikale linjene angir standard avvik (SD).

Innhold- eksempel fra GLU

- I GLU er hovedsakelig rettet mot svømmeteknikker, vanntilvenning og lek innendørs, og livredning.
- Faglærerne vektlegger i særlig grad utviklingen av studentenes kompetanse innen både innendørs og utendørs opplæring i tillegg til læreplanforståelse og bruk av ulike undervisningsmetoder.
- Samtidig trekkes egenferdigheter og kjennskap til skolens styringsdokumenter jevnlig fram.
- De fleste faglærerne oppgir at studentene blir vurdert i livredning, førstehjelp, redning på vann, og i didaktikk gjennom praktisk- metodiske oppgaver.

Ekspert og pedagog

- Ekspertkompetanse og pedagogisk kompetanse forhandles i UH
- Ekspertkompetanse spesialisert, teknisk og operativ fagkompetanse i svømming, sikkerhets- og redningsprosedyrer, livredning og andre vannrelaterte aktiviteter
- Pedagogisk kompetanse innebærer even til tilrettelegging, differensiering, didaktiske vurderinger, refleksjon samt lærings- og dannelsesperspektiver, og tar utgangspunkt i elev/gruppe- og studentforutsetninger
- Den innebærer også situasjonsbetinget risikovurdering og trygg og sikker ledelse i heterogene studentgrupper innenfor institusjonelle rammer

Ekspert og/ eller pedagog – må vi velge ?

- Er ekspertise mestring av teknisk og fysiske ferdigheter?
- Styringsdokumenter og samfunnsmandat
- Water competence og aquatic literacy
- Kompetansebevis og autonomi
- HMS
- Forskning innen profesjonsstudier peker på at slike kompetanseformer ikke nødvendigvis sammenfaller i én og samme person, til tross for at de ofte tas for gitt som kompatible i undervisningssituasjoner (Grimen, 2008).

Ekspert og pedagog

- Spennet mellom rollene preger kvalitet og sikkerhet i undervisningen. Undervisning i, ved og på vann forutsetter håndtering av både faglig kompleksitet og reell risiko
- Ekspertkompetanse forstås her som spesialisert, teknisk og operativ fagkompetanse i svømming, sikkerhets- og redningsprosedyrer, livredning og andre vannrelaterte aktiviteter
- Pedagogisk kompetanse innebærer tilrettelegging, differensiering, didaktiske vurderinger, refleksjon samt lærings- og dannelsesperspektiver, og tar utgangspunkt i elev/gruppe- og studentforutsetninger.
- Den innebærer også situasjonsbetenget risikovurdering og trygg og sikker ledelse i heterogene studentgrupper innenfor institusjonelle rammer.
- Hvordan kan vi ivareta både kvalitet og autonomi?

Anbefalinger for videre arbeid

Identifiserer synergier mellom profesjons- og disiplinutdanninger mht. profesjonene og yrkene det utdannes til

Samarbeider med UHR lærerutdanning og er tett på prosessen rundt ny felles rammeplan for lærerutdanningene

Ser på balansen mellom undervisningsomfang og profesjonsansvar, særlig i lærerutdanningene

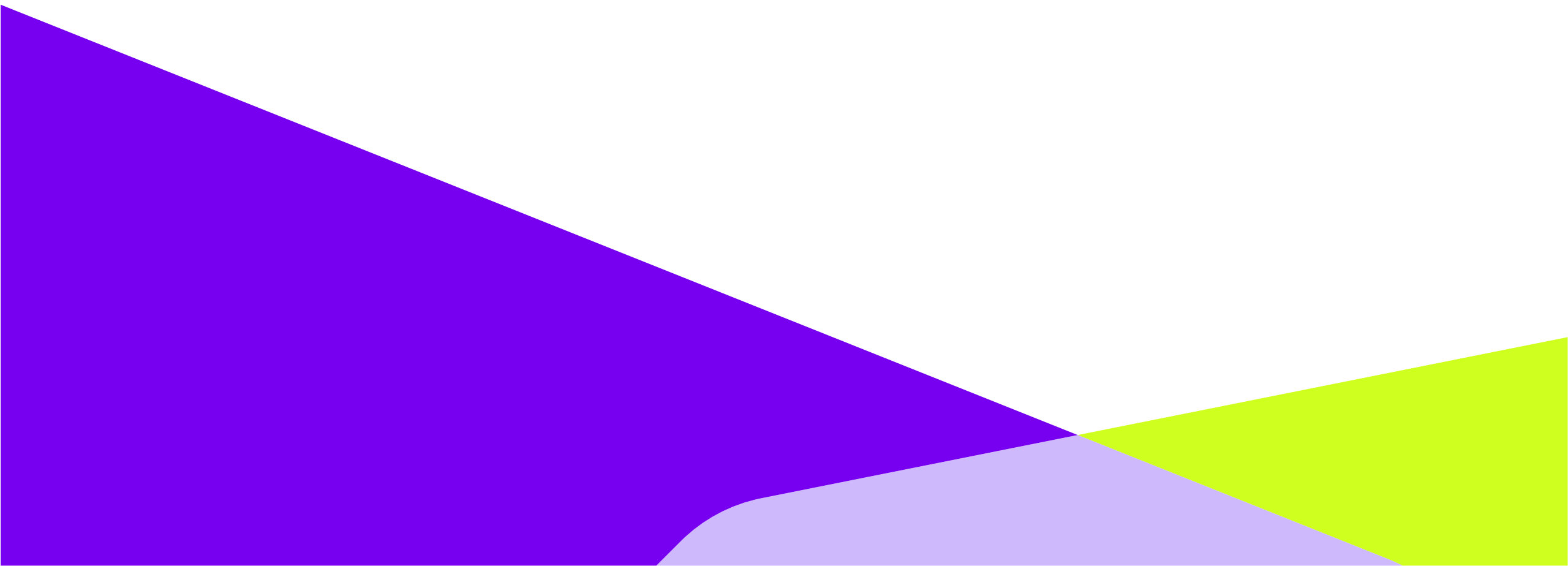

Vannaktiviteter i ulike grupper og i alle utdanninger

Vurderer hvordan HMS kan ivaretas systematisk gjennom utdanningsløpene, med **tydelig progresjon og kontinuitet** og
Identifisere arenaer som gir studentene muligheter for **praktisk erfaring med vannaktiviteter i ulike grupper og i alle utdanninger**

Innhold

- sterk vekt på utvikling av studentenes svømme- og redningskompetanse. Den obligatoriske ferdighetsprøven på 4. trinn og skolers forventninger til dokumentasjon av redningskompetanse, kan ha hatt innvirkning på undervisningens innhold i disse utdanningene
- Innholdet i LUPE/lektorutdanningene er i stor grad rettet mot friluftsliv på og ved vann, og i mindre grad mot svømming sammenlignet med GLU. Faglærerne fremhever også her betydningen av studentenes kompetanse innen både innendørs og utendørs opplæring, læreplanforståelse og bruk av ulike undervisningsmetoder.
- Innholdet i idrett og helse-utdanningene har en mer balansert fordeling av timer mellom svømming og vannrelaterte aktiviteter ute, sammenlignet med GLU og LUPE/lektorutdanningene

Foreløpige resultater -eks

Utvalg: 13 UH og 20 studiesteder

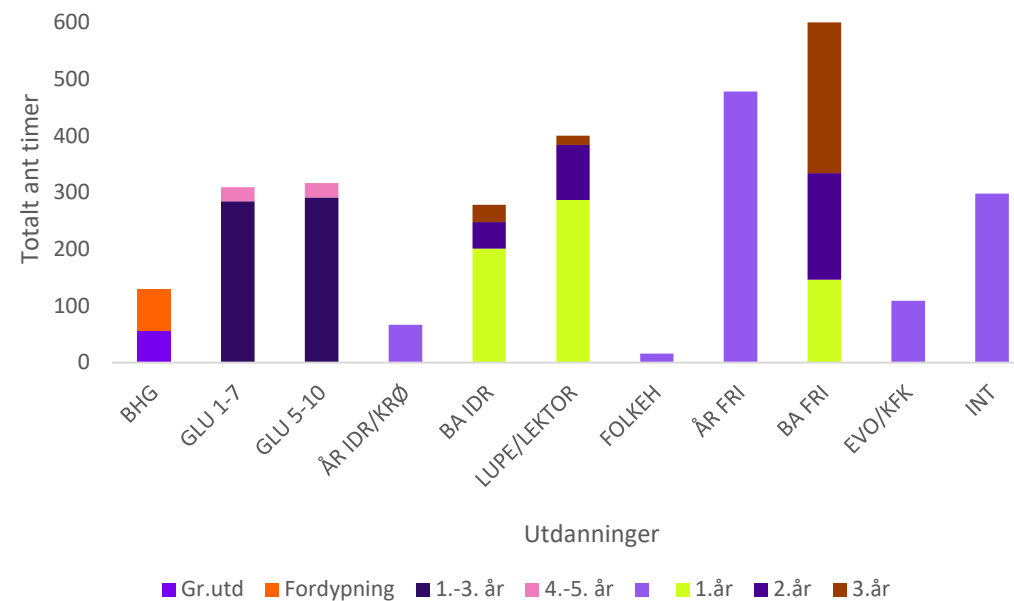
- Svar antall (n) studiesteder pr utdanning
 - Bhg (n=9)
 - Glu 1-7 (n=11)
 - Glu 5-10 (n=11)
 - Årsenhet idr/krø (n=3)
 - Bachelor idr (n=8)
 - Lupe/lektor (n=6)
 - Folkehelse (n=1)
 - Årsenhet friluft/adv n=6
 - Bachelor friluft (n=4)

Kategorier i kartleggingen:

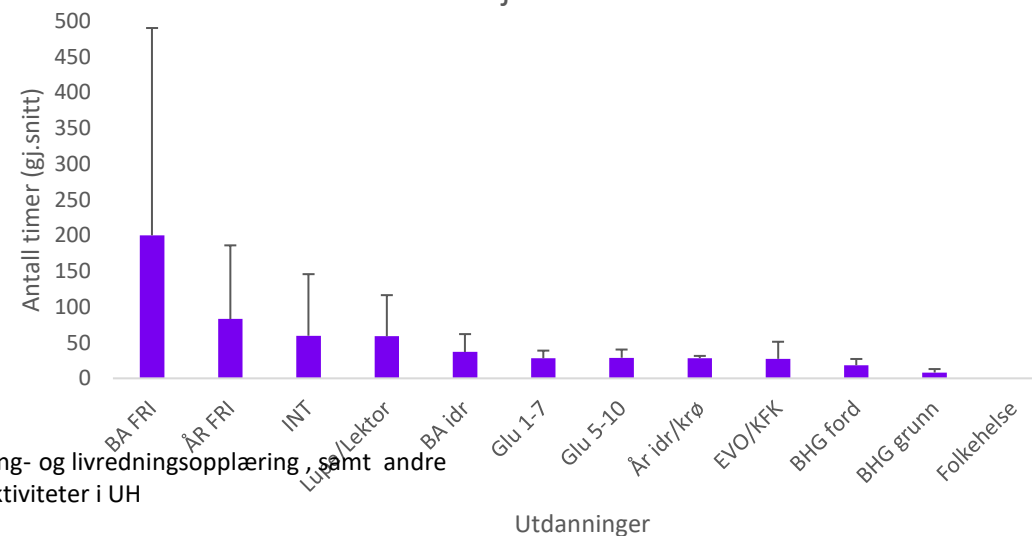
- Totalt antall timer og vektlegging av innhold
- Vurdering
- Studentkompetanse/evt kompetansebevis
- Praksis med ulike grupper
- Opplæringsmiljø
- Egentrening
- Undervisningsmetode
- Samarbeid med eksterne org.
- Underviseres kompetanse

Forhåndsdefinerte svaralternativer og med åpning for «annet»

Antall timer - utdanning og år

Gj.snitt

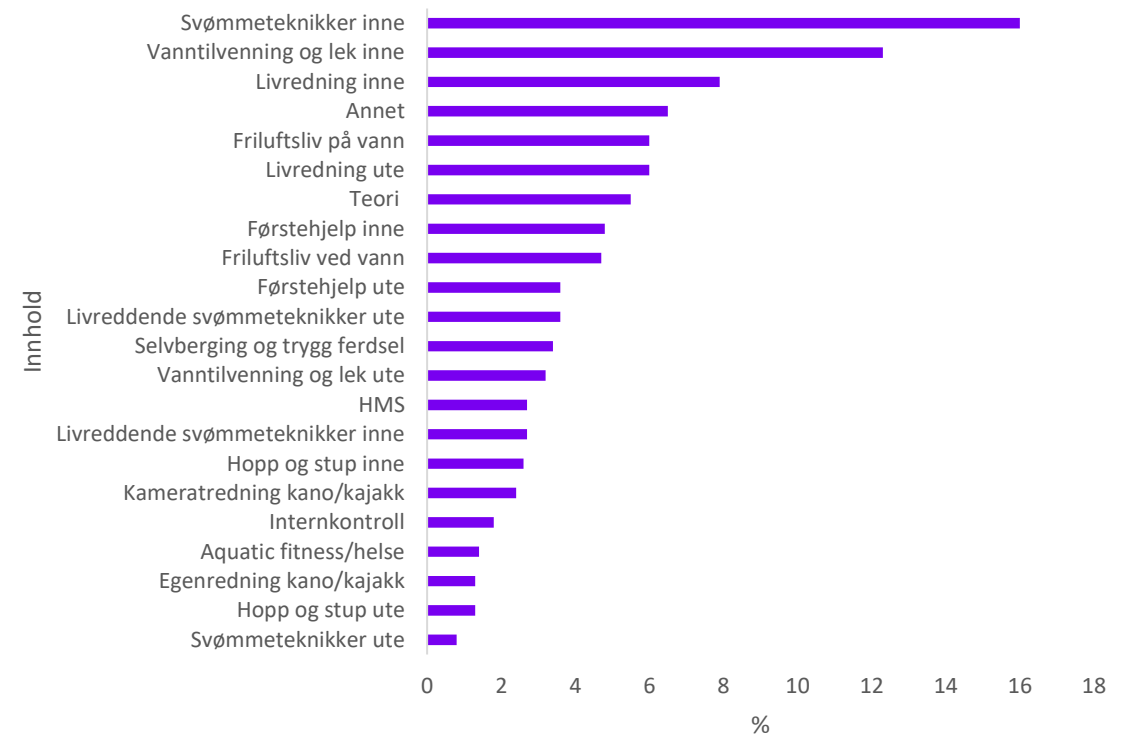

- i UH kan favorisere ekspertise forstått som teknisk og fysisk mestring, mens pedagogisk kompetanse og didaktisk arbeid i mindre grad problematiseres eksplisitt. Dette kan knyttes til en tendens i høyere utdanning, der faglig autoritet ofte legitimeres gjennom disiplinspesifikk ekspertise fremfor profesjonsutøvelse i praksisnære og potensielt farlige lærings situasjoner

Eks Glu 1-7

- I gjennomsnitt får en glu 1-7 student 28,1 undervisningstimer i, ved og på vann.
- STDAV er 10,7 (min 16 timer, max 49 timer)
- De fleste utdanningsstedene samkjører glu 1-7 og 5-10
- Det er størst variasjon i antall timer og innhold i friluftslivutdanninger (se STDAV i forrige lysbilde)
- Rapporten vil presentert resultater etter kategoriene i kartleggingen (se forrige lysbilde)
- Rapporten vil omtale funn og forslag til veien videre

Eks Glu 1-7 hva går timene til?

University of
South-Eastern Norway